

En fremtid uden farlig kemi

Kemikalieudspil fra Socialdemokraterne

Baggrund

Farlige kemikalier findes overalt omkring os. I vores tøj, møbler, mad, shampoo, legetøj, støv og regnvand. Men ikke nok med det. Kemien er også indeni os – i vores blod, i ammende kvinders modermælk og selv hos nyfødte børn kan man måle rester af kemikalier.

Hver eneste måned kommer der en ny historie om kemikaliernes konsekvenser.

- Knap 5 % af alle danske drenge bliver for eksempel født med misdannelser på kønsorganerne, og antallet er fordoblet inden for de seneste 30 år
- Piger får bryster allerede i 10-års alderen – før de overhovedet er kommet i puberteten
- Kvinder, som har brugt køkkenudstyr med teflonbelægning, har sværere ved at blive gravide
- Mænd, som har brugt køkkenudstyr med teflonbelægning, har færre normale sædceller
- Osv. osv.

Tid til en realistisk kemikaliepolitik

Det er for sent at stoppe kemialderen – vi lever allerede i den. Vi er forsøgsdyr for kemikalieindustrien, som forurener os mennesker og vores miljø med tungmetaller, parabener, ftalater, bromerede flammehæmmere og mange andre farlige stoffer.

Vi kan nødt til at forhindre, at "kemikaliesygdomme" som kræft, hormonforstyrrelser og allergi får lov til at sprede sig uhæmmet i fremtiden. Men det kræver handling – her og nu! Det kræver, at vi tør fjerne de produkter fra hylderne, som er farlige. Det kræver, at vi ser problemerne i øjnene og ikke gang på gang udskyder beslutningerne med henvisning til, at der er undersøgelser i gang i EU. Det kræver, at vi i EU står sammen om en benhård og – ville nogen sige – kynisk kemikaliepolitik.

Når vi som forbrugere handler ind, forventer vi, at varerne på hylderne er sikre – dvs. at de er testet, og at myndighederne har fundet dem sikre. Men sådan forholder det sig slet ikke. I EU findes der 100.000 forskellige kemikalier på markedet. Og langt de fleste er ikke testet – dvs. at vi faktisk ikke ved, hvad de gør ved vores miljø og sundhed.

Af de få stoffer, som er testet, er de fleste skadelige. Men de er stadig på markedet! Tag f.eks. det kræftfremkaldende stof Bisphenol A. Verdens førende forskere har flere gange advaret mod at bruge stoffet. Men stoffet findes stadig i sutteflasker, som sælges i børnebutikker overalt i Europa. I Canada har man forbudt Bisphenol A, men i EU er det desværre stadig tilladt.

EU vedtog i 2006 kemikalielovgivningen REACH med det formål at rydde op i det kemiske kaos. Og REACH er et stort fremskridt, for reglerne betyder, at nye kemikalier fremover

skal testes og godkendes, før de må markedsføres. Desuden bliver der lavet en liste over de farligste kemikalier, og mange af disse vil blive erstattet af mindre farlige alternativer.

Desværre træder reglerne først endeligt i kraft i 2022, og til den tid vil vi alle være omvandlerende kemiske våben, hvis vi ikke gør noget drastisk. For det er slet ikke nok at se på kemikalierne et for et. Kombinationen af dem kan nemlig være uhyre skadelig. Derfor er vi nødt til at bruge langt flere ressourcer på at undersøge, hvad den såkaldte "cocktail-effekt" betyder – og reagere så snart mistanken til et eller flere stoffer i kombination opstår.

Ikke nok med det. Fremtidens kemikalier hedder nanostoffer og ligesom med de kendte industrikemikalier kender vi ikke til deres miljø- og sundhedseffekter. Nanoteknologien regnes for at være den fremtidige industrielle platform, og de første flere hundrede produkter er allerede på det danske marked.

Hvis vi ikke kontrollerer brugen af disse stoffer, risikerer vi at gentage historien med de 100.000 industrikemikalier. Og denne gang har vi faktisk chancen for at regulere kemikalierne på forhånd. Vi ved, hvor farlige de kan være, når de kommer ud af kontrol – og vi skal ikke gentage historiens fejltagelser.

Socialdemokraternes kemiudspil er baseret på det grundlæggende princip om, at hensynet til folkesundheden og miljøet altid skal sættes før hensynet til virksomhedernes indtjening. For at sikre en fremtid uden kemisk kaos foreslår Socialdemokraterne følgende tiltag i Danmark og EU.

1. Kemikommissær i EU

EU-Kommissionen skal udpege en kemikommissær, som skal have bemyndigelse til at gribe hårdt ind over for medlemslande, der ikke håndhæver reglerne (f.eks. legetøjsdirektivet, kosmetikdirektivet osv.) ordentligt. Kommissionen skal desuden sætte alle kræfter ind på at håndhæve forsigtighedsprincippet og i øvrigt screene alle sine lovforslag for, hvilke konsekvenser forslagene vil have for sundheden og sikkerheden.

2. Agentur til overvågning af de sundheds- og miljømæssige konsekvenser af kemikalier

Der skal nedsættes en enhed på EU-plan, der skal overvåge de sundhedsmæssige konsekvenser af de mange farlige stoffer i vores hverdag. Enheden skal stå for en systematisk screening af EU-borgernes blod, så vi kan følge omfanget og udviklingen af kemiens påvirkning. Enheden skal desuden rådgive EU-Kommissionen om, hvilke stoffer der skal forbydes, og hvordan en negativ påvirkning kan forhindres. Rådgivningen skal være baseret på forsigtighedsprincippet.

3. Oprettelse af et folkesundhedsudvalg i Europa-Parlamentet

Det skal oprettes et udvalg i Europa-Parlamentet med ansvar for at styrke folkesundheden og fødevarerikkerheden. I dag har Europa-Parlamentet et miljøudvalg, som også behandler alle sager om folkesundhed og dyrevelfærd. Men udvalget har alt for meget lovgivning at arbejde med, og det vil give et styrket fokus på folkesundheden, hvis området får sit eget udvalg.

4. Flere midler til forskning i og regulering af cocktaileffekten

Et kemikalie bruges sjældent alene. Faktisk er cremer, shampoo og legetøj fyldt med mange forskellige kemikalier. Når disse stoffer optræder sammen, kan den farlige effekt fordobles mange gange – f.eks. har forsøg på hanrotter vist, at stoffer, som ikke hver for sig har nogen effekt, tilsammen kan give hormonforstyrrelser. Rotterne fik tre kemikalier i doser, som hver for sig er uskadelige. Tilsammen betød stofferne dog, at rotterne fik feminine karaktertræk, og 60 % af dem blev født med alvorligt misdannede ydre kønsorganer.¹

I dag foregår det sådan, at risikovurderingen af kemiske stoffer og fastsættelsen af grænseværdierne bliver udført for et stof ad gangen. Men vi er nødt til at tage de realistiske briller på og lave risikovurderinger ud fra den præmis, at kemiske stoffer bliver

¹ <http://www.dvfv.dk/Default.aspx?ID=22509&PID=226228&NewsID=1755>

brugt sammen med andre – og at der derfor er en betydelig kombinationseffekt at tage højde for.

Der findes allerede nu matematiske formler til at beregne, hvordan stoffer påvirker os i kombination – men de bliver ikke brugt i tilstrækkelig grad. Det er en skandale, at industrien indtil nu har haft held til at undgå, at virkeligheden kommer frem om kemiens skadelige virkninger.

Men det er ikke nok med forskning. Danmark skal også turde gå foran og forbyde stoffer, hvor der er en mistanke til, at stofferne i kombination kan være skadelige.

5. Forsigtighedsprincippet skal styrkes

Et stærkt forsigtighedsprincip betyder, at vi fjerner produkter fra hylderne, når der er mistanke til, at de er skadelige. Og selvom vi i dag har et forsigtighedsprincip i EU, bliver det ikke brugt optimalt. Derfor skal forsigtighedsprincippet styrkes.

I dag skal myndighederne i de enkelte EU-lande dokumentere præcist hvordan et kemisk stof er skadeligt, før det kan forbydes. Det princip skal vendes om. Det skal være sådan, at så snart et kemisk stof eller en kombination af kemikalier mistænkes for at være farlige, så skal de fjernes fra markedet. Det er ægte forsigtighed.

Tag f.eks. EU's liste over hormonforstyrrende stoffer. Den er for det første langt fra fyldestgørende, og for det andet er stofferne stadig tilladt i visse mængder. Når stoffer er bevist farlige, skal de ikke være tilladt - så enkelt bør det være. Det skal derfor være virksomhedernes ansvar at bevise, at deres produkter ikke er farlige. Dermed forbedrer de i øvrigt både deres produkter og deres konkurrencedygtighed.

Danmark skal bruge forsigtighedsprincippet aktivt og trække produkter tilbage, når der er en mistanke om, at de er farlige. Og desuden skal Danmark kæmpe for, at forsigtighedsprincippet bliver fremhævet i al europæisk forbruger-, sundheds- og miljølovgivning.

Endelig skal nanostoffer reguleres særskilt i EU efter et strengt forsigtighedsprincip, hvilket betyder, at stofferne ikke må markedsføres i produkter til forbrugere, før deres miljø- og sundhedseffekter er undersøgt til bunds.